

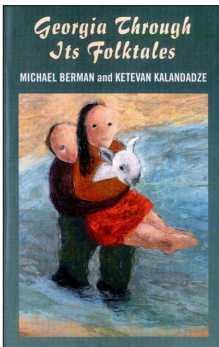
tahtlik ning lugejale jäetakse võimalus ise otsustada, kas konkreetsetel kummitusfenomenidel on tõsi taga või on nende visa püsimine tingitud pigem traditsiooni etteantusest.

Kummituste endi seltskond on kahtlemata värvikas – nende hulgas leidub mustana-halisi orje ja indiaanlasi, sõdureid ja pastoreid, mereröövleid ja aadlipreiliseid, õnnetuid armastajaid ja mõrvaohvreid. On märkimisväärne, et valdav osa raamatus kirjeldatud kummitustest tegutsevad aktiivselt ka tänapäeval, see tähendab, et inimesed kogevad nendes kohtades jätkuvalt kuuldavaid, nähtavaid ja tuntavaid märke nende olemasolust. Huvitav on teada saada, kuivõrd oluline on vaimolendite roll Ameerika tänapäevases turismi- ja meelelahutusäris, näiteks on majutusasutuste hulgas aastaid välja antud tiitlit *The Most Haunted Hotel in America* (kõige rohkem kummitav hotell Ameerikas), hotellid pakuvad kummituselamustele viitavaid pakette, nagu *Ghostly Get-Away Package for Two* (kummituslik lõõgastuspakett kahele) Magnolia häärberis, nii mõneski linnas korraldatakse turistidele mööda kummituskohti kommenteeritud ekskursioone, lisaks uurivad ja testivad kummitusmaju agaralt parapsühholoogid, kinnistades sellega veelgi üldsuse arvamust, et tegemist on mingis mõttes eriliste ja anomaalsete kohtadega.

Raamat on loogiline, informatiivne ja hästi loetav ning kummutab ehk nii mõnegi inimese eksiarvamuse, nagu oleksid arenenud riikides ja linlikes kontekstides kummitusjutud ammu välja surnud.

Reet Hiimäe

Vabalt valitud kogumik Gruusia rahvajuttudest

Michael Berman (koostaja) ja Ketevan Kalandadze (tõlkija).
Georgia Through Its Folktales. Winchester & Washington: O Books, John Hunt. 2010, 154 lk.

Raamat pakub vabalt valitud kogumi tekste, mille koostaja on kokku võtnud ühise nimetaja alla “gruusia rahvajutud”. Sellesse valimisse mahub väga erinevaid tekste: rohkem või vähem kirjanduslikult töödeldud imemuinasjutte, pühakulegende, üks püha Jüri kultuse kirjeldus, ühe kaasaegse rahvaarsti tutvustus (kirjeldus demonite väljaajamise kohta telefoni teel) jne. Iga teksti juurde kuuluvad koostaja kommentaarid. Huvitav on sealjuures raamatu koostaja Michael Bermanni taust – tegemist ei ole väljaõppinud folkloristiga, vaid mehega, kellel on doktorikraad hoopis alternatiivmeditsiini alal. Seega esindab ta alternatiivseid meditsiiniõpetusi ja -tõlgendusi, mida folkloristid on harjunud käsitlema pigem uurimisainesena, kuid antud juhul on hoopis tema ise folkloori uurija positsioonis.

Raamatu sissejuhatus on kirjutatud mittefolkloristile omases üldistavas ja lihtsas laadis – näiteks suudab koostaja anda kahel leheküljel kiirülevaate kogu maailma jutustamistraditsiooni ajaloost. Selline lihtsustatud esitusviis muudab raamatu kergesti jälgitavaks ja mõistetavaks ka erialakaugele lugejale. Kuid vähene folkloristikaalane ettevalmistus toob endaga kaasa ka oma ohud ja komistuskivid. Näiteks jääb koostajal ilmselgelt vajaka kasutatud materjalide allikakriitilise hindamise oskusest. Vaid üksikutel juhtudel viitab koostaja mainekate folkloristide või kirjandusteoreetikute töödele (nt põgus viide Mihhail Bahtini teooriale), märksa enam tuginetakse folkloori esoteerilistele ja uusšamanistlikele käsitlustele.

Samuti tingib rahvajuttude teiste maade paralleelide vähene tundmine selle, et koostaja peab mitmeid rahvusvahelise levikuga muinasjutumotiive Gruusiale või vähemalt Kaukasusele eriomaseks (nt jutud kolmest pojast, kellest noorim võidab printsessi südame). Või näiteks leiab koostaja, et jutud, milles tegelaseks on personifitseeritud päike, viitavad otseselt päikesekultusele. Tegelikult on seosed päikesekultusega siiski märksa komplitseeritumad, ning personifitseeritud päike on levinud tegelane väga paljude rahvaste jutu- ja laulutraditsioonis.

Kuna koostaja on ilmselgelt sügavalt huvitatud šamanismist ja lugenud ülekaalukalt just šamanismi käsitlevaid teoseid, hakkab peaaegu iga folkloorinähtus talle vältimatult meenutama esmajoones just šamanismi – šamanistlikud on tema arvates nii juttude sümbolid, ülesehitus kui ka tegelaste käitumine. Näiteks peab autor imemuinasjutus sageli esinevat kangelase võimet vestelda loomaga šamanistlikuks jooneks. Samuti peab autor muinasjutukangelase teekonda võrreldavaks šamaani initsiatsiooniga. Paraku tuleks sellisel juhul nimetada šamanistlikuks enamikku Euroopa maid, kuna rääkivad loomkangelased ja raskete teekondade läbimine on Euroopa muinasjututraditsioonis vägagi levinud, rääkimata mitmesugustest otsestest üleminekuriitustest. Koostajale kasutada olnud kirjalike, ammugi veel osalt mitmekordselt autoritöödeldud ja mugandatud tekstide puhul on enamasti siiski üsna raske kindlalt väita, millisest usundilisest kihistusest võib mingi motiiv pärineda ja kas selle puhul saab oletada mingit lokaalset paganlikku või suisa šamanistlikku tausta. Kui me leiame Gruusia rahvakultuuris paar kommet või motiivi, mida on esinenud ka šamanistlikes usundites, ei tarvitse see veel automaatselt tähendada, et Gruusia ongi kunagi olnud tõsišamanistlik maa.

Antud käsitlus on võetav materjali subjektiivse, romantilis-heroilise alatooniga tõlgendusena – ja see on sellisena täiesti omal kohal. Kogumikus leiduvaid tekste on vaieldamatult nauditav lugeda. Kuid paljusid raamatus esitatud teese oleks siiski liig nimetada teaduslikult põhjendatuks.

Reet Hiimäe